

Bronja Žakelj
BELO SE PERE NA DEVETDESET

zate, Katjuša, in zate, Matija

Pričujoči roman temelji na avtobiografskih dejstvih, pripoved pa je literarizirana. Avtorica je v ustvarjalnem procesu črpala iz spomina, zato ni nujno, da je delo natančna odslikava realnih dejstev in dogodkov.

I.

Rečejo ti Mita in jaz ti rečem mami. Tako zelo si lepa in tako zelo si moja.

Poznam tvoje lase, rjavi so in včasih se zableščijo rdeče. To je takrat, ko nanje posije sonce. Poznam tvojo kožo, obliko zob in ust in črte na dlaneh tvojih rok. Vem, kako dišiš in kako se ti napne žila na vratu, ko se zasmeješ naglas. In poznam tvoje oči, vse tvoje oči.

Vem, kakšen je vzorec tvoje torbice, ki si jo včasih sposodim za pred ogledalo, in kakšni so tvoji čevlji, ki si jih nataknem takrat. Vem, kakšne so tvoje navijalke za lase in kakšen je odtenek modre na havbi, pod katero sediš vsako nedeljo zvečer, takrat ko se kopamo, eden za drugim, vsi mi.

Jaz se kopam prva, Rok se mora kopati drugi, ker je moj brat in ker je bil dolgo dojenček in z njim dolgo ni bilo možno tekmovati. Z njim se dolgo ni bilo možno niti igrati. Lahko sem ga samo položila na mizo in se šla zdravnike. Slekla sem mu hlače in stikala po njegovem lulčku. Včasih sem poklicala še sosedo Lino, da si je lulček pogledala še ona, ker njen brat, ki je bil tudi dojenček, tega ni pustil.

Ti se kopaš tretja, da se ti potem lahko posušijo lasje, oče se kopa četrti. Ker se oče včasih tudi ne kopa, pride Dada na vrsto prej. »Evo, mami, pa si spet profitirala,« ji rečeš. Beseda »profitirala« se mi zdi zelo težka, ampak mi je vseč in si jo zapomnim. Tako kakor besedo »dejansko«.

Stanujemo na Vojkovi in na naši ulici vedno sije sonce. Marca kuhinja zadiši po zraku, ki butne vanjo, ko Dada prvič odpre vrata na balkon, poleti zadiši po razbeljenem platnu zelenega roloja, jeseni pa po mokri zemlji z vrtov pod nami. Na Vojkovi sonce sije tudi pozimi, ko sta zunaj sneg in mraz in ko vrata balkona spodaj zadelamo z dekami in hodimo s kovinskim vedrom po premog v klet. V kuhinji je takrat topel les, ogenj, prismojeno mleko in buhteljni, vsak petek pa zadišijo Toko maže, ki kapljajo na siva tla linoleja v predsobi, kjer oče za soboto pripravlja smuči. Če bo led, so maže modre, če bo južno, so maže rumene. Največkrat so pa rdeče. Ko so smuči namazane, oče mednje vtakne Dnevnik in jih zalepi s selotejpom. Ko jih nosimo do smučišča, se takoj prekrizajo. Če kante zaškrtajo, je oče jezen.

Ob pol osmih gledamo dnevnik. Televizijo prižgemo ob 7:13, da se segreje do 7:15 za risanke. Gledamo tudi Cik-Cak. Vsi skupaj, vsak dan.

Po dnevniku morava z Rokom spat. Po dnevniku sva lahko pokonci samo dvakrat na leto. Za silvestrovo in za dan mladosti. Takrat vsi gledamo proslavo za Titov rojstni dan, edino oče je včasih ne in reče, da je to eno navadno sranje. Meni je proslava všeč, ker se veliko vidi Tito, ki je zelo prijazen, ko dobi štafeto, in ker telovadijo v tako ravnih vrstah.

25. maja se z Rokom zato veseliva že od novega leta in novega leta se veseliva že od 25. maja.

Oče nima veliko las in velikokrat reče: »Opa, bato!« Pravite, da ima okus za obleke, kar se meni ne zdi, zdi pa se mi manjši od tebe, čeprav on pravi, da ni. Enkrat te slišim, da mu rečeš kolerik. Ne vem, kaj je to.

Oče je profesor zgodovine in geografije, ampak v šoli ne uči, ker je v službi v Slovinu. Učil je samo takrat, ko je še študiral. »Takole sem jih, če so ga srali,« reče in me potegne za ta sladke ali pa me stisne nekje zadaj na vratu, kjer tako zaboli, da vedno zavpijem. »Držal sem jih na kratko. Z železno disciplino. Ampak na koncu leta so mi vseeno dali tole,« reče in iz omare potegne leseno škatlo za cigarete, na kateri je napisano njegovo ime. Janez Žakelj, piše na škatli. Meni škatla za cigarete ni nič posebnega, zdi pa se mi, da je oče nanjo zelo ponosen.

Oče pri dnevniku govori čudne reči. Včasih reče: »Pizda jim komunajzarska! Vse so zjebali ta rdeči!« Tega ne razumem. Kateri rdeči? Kdo je rdeč? Na televiziji ni nobenega takšnega. In kaj so zjebali? Ker meni je lepo. Vse. Ponosna sem, ker smo drugačni od vseh in ker smo najboljši. Mi nakopljemo največ premoga, imamo najboljši krompir in največ koruze, naši najboljše smučajo, najboljši smo v košarki, našega Tita imajo povsod radi. In ponosna sem, ker gradimo nove ceste, ki so dolge in široke. Zato čakam,

da še malo zrastem, in jih bom gradila tudi sama. Na udarniških akcijah, kjer se pojejo pesmi, kjer se igra kitara, dviguje zastava, za malico pa dobiš žemljo in klobaso, tako kakor na krvodajalskih akcijah, ki jih tudi komaj čakam. »Mater, si požrešna,« reče takrat oče.

»Janez, ne bodi, no, tak živc,« mu potem ponavadi reče Dada, oblečena v eno od rožastih halj, kupljenih v Ona-On. Čez haljo si zaveže še predpasnik, pravi pa, da si bo enkrat za obresti kupila borosane. »Ker so dobre za noge,« reče. Meni borosane niso všeč, ker jih nosi hišnica, ki ji rečemo »tovarišica hišnica«, v stolpnici na križišču zraven našega bloka. Dadi to povem.

Dadini prsti so rumeni od cigaret, prav tako rumen je pramen las, ki ji sili na čelo, ker kadi veliko, ker pri nas se kadi zelo veliko. Ampak njene roke so tople in zelo mehke predvsem. Olupljena jabolka režejo na krlhje, pražijo krompir na zažgani čebuli in na skrivaj vsujejo sladkor v navadni jogurt, ko oče pogleda stran. Grejejo, ko se zanohta, in brišejo nos, ko je hudo.

Z Dado se veliko kregata, ker je tvoja mama. Včasih se kregata zaradi kruha, ki nama ga z Rokom namaže z margarino, pa potem vsuje sladkor po njej, včasih zaradi Albert keksov, ki nama jih maže z marmeladno marmelado. »Ma kaj jih pitaš ko prašiče,« rečeš takrat, čeprav nisem debela, ker pri Olimpiji treniram smučanje in veliko plezam, ko se igramo ravbarje in žandarje. Imam pa trebuh, in ko pridejo obiski, rada dvignem majico in ga napihnem pred

njimi kakor balon. Popek so mi zašili tako, da štrli ven. »Zdaj nimamo kaj,« ti na sistematskem pregledu rečejo zdravniki. »Ena od dveh tehnik.« In prav ta tebi ni všeč. Meni pa je in moje napihovanje je hecno vsem, celo očetu. Samo tebi ni, zato vedno zavpiješ: »Bronja, jebemti, daj že to majico dol!«

Sladkor na kruhu in sladkor v jogurtu jezi tudi očeta, ampak si jogurt sladka tudi sam, takrat ko gremo že vsi spat. Tako pravi Dada, ker ga vidi neko noč, in jaz ji verjamem, čeprav je oče zelo jezen in pravi, da si izmišljuje, ko reče: »No, no, Janči, tebi je tudi zapasalo včeraj, ne?« Vsi se zasmejemo, razen očeta, zato utihnemo.

Drugače pa se oče veliko smeji in smeji se naglas, ampak največ takrat, ko imamo obiske, zato nama je z Rokom všeč, ko so obiski. Takrat oče govori smešne reči. Velikokrat reče: »A veste tisto iz Alan Forda, ko vpraša zdravnik: Boli vas noga? Odsecite mu je! Pa potem reče pacient: Ali doktore, mene ne boli noga, mene boli želudac! Pa spet doktor: Odsecite mu onda želudac!!« Potem se reži ko nor. Ko nor se reži, tudi ko reče, kako slepi berač, ki ima slepega psa, sikne: »Škrtica!!« ko mu v klobuk pade 1 cent. Potem oče pokaže, kako se škrtica obrne, ko za seboj zasliši slepca. Oče se obrne tako, kakor na sliki v Alan Fordu.

Obiskov pri nas je veliko, in ko je kuhinja polna, Dada reče, da imamo zasedanje hišnega sveta. Dopoldne na kavo pride soseda Bakika, ki je zelo pametna in stroga. Dida, ki je njen mož, na kavo ne pride nikoli, ker on bere zelo velike knjige, ki jih ima

spravljene v kabinetu zraven kuhinje. Dida je profesor in je zelo resen in bolj malo govori. Kričati ga slišim samo enkrat. To je takrat, ko Bakika pere belo in vrelo vodo, ki ji rečete lug, iz pralnega stroja spusti v banjo, v kateri Dida leži, ker se kopa.

Včasih na obisk pride tudi Vida, in če imamo srečo, pride iz Šiške še Marjana, s katero je Dada delala v Dekorativni, ko je še hodila v službo. »Sodelavki sva bili,« reče Dada. Vida je resna, Marjana je zabavna. Že na vratih začne: »Ne boš verjela, Mihela, kaj se je pa meni zgodilo! Poslušaj to!« Poslušá Dada, poslušamo vsi, najbolj pa Rok in jaz.

Včasih pride na obisk tudi Rada. Ko je obiska konec, vedno reče: »Pa brez zamere.« Tega ne razumem. Nič ni razbila, nič ni vpila, samo sedela je za našo mizo. »A ji bomo kaj zamerili?« vprašam Dado. »Sem ti že zadnjič povedala, da se to samo tako reče,« reče Dada in me malo frcne.

Na Vojkovi sta skoraj vsak dan tudi Stanči in Aco. Acota oče pozna s kolegija. Črnogorec je, zato se piše Kostić. Direktor študentskega naselja v Rožni dolini je.

Ko v študentskem naselju dobiš službo tudi ti, je potem tudi tvoj direktor. Tvoja služba mi je všeč, ker skrbiš za nastope, koncerte in piknike in ker ti lahko pomagam in s teboj rišem plakate. Ti narišeš velike črke in velike številke, jaz pa jih potem pobarvam s flomastri. Ko plakate za 25. maj lepimo po ogro-

mni stekleni jedilnici in selotejpa ne porabimo do konca, ga lahko vzamem domov. Flomastrov domov ne smem vzeti. »Službeni so,« rečeš in jih pospraviš v svojo rjavo torbico.

Aco je zelo velik, njegovi lasje so gosti, svetleči in črni. Češe jih nazaj. Njegova polt je čisto bela, po bradi in po licih pa siva. Čisto vsak dan je sveže obrit. Zelo je kosmat po rokah in zelo lepo je oblečen. Vedno je v obleki in kravati, edini v kuhinji pri nas. Srajce ima zlikane, tudi na pikniku na Sori, tudi ko v Mostecu igra nogomet. Če je vročina prehuda, zaviha rokave.

Aco k nam prihaja s težkim vonjem po kolonjski. Nosi karte za tarok in kocke, ki tolčejo v mizo pozno v noč. Rad goljufa, zato se včasih skregate. Goljufa tudi naju z Rokom, ko igramo domine ali pa črnega petra. Tako pravi Dada in se jezi. Božiča ne praznuje in tudi velike noči ne, prinese pa nam ogromen paket neki silvestrski večer. »Dedek Mraz vama pošilja, ne Božiček,« reče. V paketu je avto za Roka in čisto prava punčka zame. To je malo po tem, ko me na dvorišču najdeš z vrečko mleka. »Moja punčka je to,« ti rečem, ko me vprašaš, zakaj v naročju nosim mleko, zavito v tvojo roza brisačo.

Ko imaš rojstni dan, ti Aco prinese knjigo *Pomagam ti kuhati* Marie Hedwige Stuber in napiše na prvo stran: *Mita mata spaka glej, glej ga mata, župa je preč, mož pa rdeč*. To velikokrat preberem, zelo mi je všeč. Telečje ptičke spečemo prvo nedeljo po tem.

Tudi Stančita oče pozna s kolegija in Stanči stanuje v stolpnici pri Plavi laguni. Stanči je iz Kočevja, in

ko je bil majhen, ni imel doma. Ker ni imel doma, ni imel niti mame in očeta. »Bronja, Stanči ima dve fakulteti,« mi rečeš, če mu jezikam.

Stanči nikoli ne nosi kavbojk, vedno nosi rjave hlače, rjavo srajco in rjavo jakno. In okrog njega je vedno rjav dim, ker zelo veliko kadi, ampak pravi, da to ni nič takšnega. Ko mu zlezem na kolena, reče, da bom kmalu kadila tudi jaz. Staviva za veliko lešnikovo čokolado Gorenjko, da ne bom.

Stanči nima punce, pravite, da se ne znajde. Ko se končno znajde, dobi Cvetko. Cvetka je carinica, majhna je, vedno nosi hlače in ima velika očala. Balina. Ko Cvetke nima več, pravi Dada: »Aco je vse zajebal.« Zakaj, ne pove. Meni je žal, ker mi je bil Stanči s Cvetko všeč.

Ko Stanči pride k nam, se vedno usede na isti stol in vedno vzame v roke Dnevnik, ob četrtnih pa še Nedeljca. Z Dado zvrneta štamprle slivovke, ki jo Dada natoči samo do rdečih pikic, narisanih pod vrhom kozarca, čeprav jo natoči večkrat. Stančitu včasih reče: »Po pameti, Stanči, po pameti.«

Ko Stanči nekoč ne pride več dni skupaj, pošljete Roka pogledat, kaj je narobe. »Stanči je v redu,« reče Rok, ko pride nazaj. »V dnevni sobi televizijo gleda, samo ne vem, zakaj mu na štedilniku fižol iz lonca raste.« To se zgodi takrat, ko s Cvetko ne hodita več skupaj balinat.

Včasih pride k nam tudi Damjan. Tudi on je s kolegija, ampak on ni iz Kočevja, ker je iz Godoviča. Damjan je kmet, zato diši po travi in po zemlji. Prinese nam meso za v skrinjo in klobase v zaseki, včasih

pa hlebec kruha iz krušne peči. Tudi Damjan nima punce. Dada pravi, da je preveč izbirčen. Da bi rad na kmete spravil lepo in pametno in študirano in da se takšna še ni rodila. Meni se ne zdi tako, Damjan misli enako kakor jaz.

Na Vojkovo pridejo tudi očetovi bratrance in sestrične. Včasih pride Marjeti, ki je zdravnica za otroke in ki ima raka na bezgavkah. Včasih rečete: »Spet se je ponovilo.« Ali pa rečete: »Zamenjali so ji kemoterapijo.« Beseda kemoterapija se mi zdi zelo strupena.

Raka se bojim, vidim ga, kako leze po Marjeti in jo jé. »Ne, ne, ni žival, samo tako se temu reče,« mi rečeš nervozno.

Ko pride neko poletje Marjeti k nam, je v živo zeleni obleki krasna. Z Mihom, ki je zdravnik za rentgene, rečeta: »Preselila se bova, na Erjavčevo, na podstreho, in poročila se bova.«

Potem je ne vidim nikoli več. Spomnim se samo, da nekega večera vsi sivi sedite za kuhinjsko mizo in govorite o žili, ki ji je počila v glavi, in o kozarcu mrzlega mleka, za katerega je prosila malo predtem.

Pri nas velikokrat pozvoni tudi Bojan, ki je tudi očetov bratranec. »Dada je moja druga mama,« reče

včasih Bojan. Dadi je to zelo všeč. Da je na vrsti takoj za teto Lenko, to ji je zelo všeč.

Z Bojanom včasih pride Marija, ki je Bojanova sestra, in ji rečem Bojanova Marija. Marija študira kemijo in iz Londona mi nekoč za božič prinese risanke na kasetah. Ko jih vtaknem v plastično modro kame-ro, pogledam vanjo skozi drobceno okence in zavrtim ročko. Takrat Pluton steče čez vrt in potem v svoji koči gloda veliko kost. Če vrtim hitro, Pluton teče hitro, če vrtim počasi, se Pluton komaj premika. Če vrtim nazaj, Pluton iz gobca spušča kost. Risanko kažem vsem, ki pridejo k nam. Roku Marija prinese avto hrošča.

Včasih gledam slike, na katerih je Andrej, Bojanov in Marijin brat, ki zleti s ceste neko poletje na klancu v Mednem. Na sliki, ki jo kdaj potegnem iz škatle za čevlje, Andrej pleše za pusta. S trakom v laseh, v srajci z velikim ovratnikom. Takrat rečete: »O, kako je bil pameten, same desetke, pa se sploh nič ni učil, in to na matematiki!« Potem pa vedno rečete še: »Uboga teta Lenka pa stric Vlado! Najhuje je, če zgubiš otroka.« In rečete vedno isto, ker teta Lenka se od smrti Andreja ne smeji več. Gospa žalostnih oči, ji rečejo.

Oče ima tudi tri brate: Francija, Jožeta in Stankota. Tudi oni zvonijo pri nas. Franci največ.

Franci je skoraj plešast. Najmlajši je, najvišji, najbolj suh in najbolj smešen. Edini, ki ne vika svoje mame in očeta. Ko med polčasi gledamo Badum

Badum, Pink panterja in Gustava, se smeje do mokrih oči. Včasih nam prinese grozdje, nekoč pa iz Švice ogromne toblerone.

Jože je skoraj plešast. Študira fiziko in zelo je pameten. Najbolj od vseh, rečete, zato pazim, kako se pogovarjam z njim. Ko gre študirat v Nemčijo, prinese očetu rumeno majico, na kateri so spredaj narisani veliki podolgovati nazobčani zeleni listi, nad njimi pa piše »Marihuana pickers«. Oče jo obleče, vsi se režite. Meni ni smešno. Dadi tudi ne.

Ker ima stric Jože astmo, ga k nam ni veliko. Ko nas za svoj rojstni dan povabi k sebi domov, gre na balkon, ko prižgete. Večino rojstnih dni je zato na balkonu. Vam je to smešno in ga zafrkavate.

Stanko je plešast. In Stanko jeclja. Ko je bil majhen, je jedel in pisal z levo, zato so ga doma z žlico za juho pri kosilu tolkli za uho. Ko to rečete, mi je hudo. Še bolj, ko rečete, da je moral smrkljaste robce na roko vedno prati on.

Stanko ne prihaja veliko k nam, ko pa pride, ima obute Peko čevlje, ker dela v Peku. Zato imajo Peko čevlje tudi oče, Franci, Jože, Bojan in Stanči. Aco jih noče. In zato so naše slike, naši dokumenti, moji prtički in Rokove frnikole pa slikice Sandokana, dokler ne dobi albuma, vedno v škatlah Peko.

Oče ima tudi dve sestri: Anito in Heleno.

Anita nima veliko las. Ni poročena, nima otrok, ne hodi v službo in velikokrat mi reče Boni.

»Samo nekaj izpitov mi je zmanjkalo do konca,« pove, ko mojim noricam po latinsko reče *varicellae*. Bojan, očetov bratranec, ki bo kmalu kirurg za trebuh, tako kakor stric Vlado, ki je za trebuh v bolnici glavni, pogleda v strop takrat. Ker je Anita skoraj zdravnica in ker zna latinsko, te prosim, ali mi lahko umije glavo, ko dobim uši. »Anita to naredi bolje,« ti rečem. Živčna si in ne pustiš.

V Anitinih velikonočnih košarah je trava živo zelena in njeni zajčki so iz najboljše čokolade. V morje ne gre po stopnicah, ampak skoči s skale, z njo lahko počnem, kar doma ne smem. Prinese mi čigumije, ki so takšni kakor cigarete. Potem skupaj kadiva. Jaz čigumije, ona ta prave.

Anita tudi dobro kuha, zato kuha Profitu. Profi je zelo prijazen, enkrat mi prinese iz Švice čokoladno bombonjero, Lindor piše na njej. Takoj jo odprem in odvijem bombon. Papir je drugačen kakor pri runolistu in bajederi, čokolada drugače tudi diši. Ko jo imam v ustih, je zelo gladka in razlije se po jeziku. Profitu rečem: »To je najboljša čokolada, kar sem jih kdaj jedla.« Vesel je.

Profi igra klavir. Duhovnik je in Anita pravi, da je njegova gospodinjska pomočnica. Ker kuha dobro, dobi v Rovinju hišo, v Ljubljani pa stanovanje. Vprašam te, ali se Profitu tako reče, ker je Anita z njim profitirala. Zelo živčno rečeš, da to nima zveze in da se Profitu tako reče zato, ker je profesor in ker govori sedem jezikov.

Anita hodi veliko v cerkev in veliko na obiske, zato veliko tudi vé, in ko pride k nam, vemo veliko tudi

mi. Z Rokom jo poslušava z odprtimi usti, ti se ponavadi smejiš, Dada pa včasih reče: »Joj, kako nakladaš!« Zgodbe govori počasi, vmes srkne kavo, potegne cigaret. »Daj, Anita, še kaj povej, ko tako lepo lažeš,« reče nekoč Rok. Vsi se smejiijo, Anita tudi. Ni kregan.

Anita zamuja. Skoraj vedno. Za uro ali dve, včasih pa za cel mesec. »Samo domov skočim po orehe, pa jo bova skupaj naredili, imam krasen recept, počakaj me,« reče Dadi, ki pripravlja testo za potico pred veliko nočjo. Dada čaka in čakamo vsi. Čakamo do večera. »Nič, bomo kar sami zrihtali,« reče Dada pred dnevnikom in porine roke v mehko testo. »Sem v Rovinj skočila,« se zareži Anita, ko pride maja spet naokrog.

Zamuja tudi, ko se stric Franci sredi poletja seli v novo stanovanje. »Točen bodi, dobiva se ob dveh, na semaforju na Topniški,« mu naroči. In Franci je točen, ker Franci je elektroinženir. Okrog sebe zloži borše, v rokah ima palice in smuči, zimski plašč ima oblečen, da se v torbah ne bi zmečkal. Ampak Anite ni, uro in pol zamudi. »Sem se zadržala pri Marici na kofetu,« reče, ko tlačita prtljago v avto. Franci je besen. »Sem videl enega norca v zimski opremi pred samskim domom na križišču,« se reži Bojan zvečer. »To sem bil jaz,« sikne Franci, Anita pa hitro spremeni temo in dotoči v kozarce.

Teta Helena, ki je druga sestra od očeta, hodi veliko v cerkev, ima največ las in največ otrok, ker jih ima pet. Kadar so slabokrvni, jim nesemo konjske hrenovke, ki jih kupimo pri Krušiču čez cesto. Če jih

nesem jaz, dobim piškote, poleti pa marelični sladoled, ki ga dela stroj za sladoled. Njen Dori, ki je moj stric Dori, hodi veliko v cerkev in nima las. Rad je umetnik in stavke rad večkrat ponovi.

Na morje vedno hodijo v Rovinj k Aniti. Kopajo se v Veštrah na mivki, včasih pa tudi na Punta Corrente. Ko Dori in Helena na plaži nekoč zaspita, si Anita pod plavalno kapo zatlači cigarete, vžigalice in denar in vseh Heleninih pet odpelje na sladoled na Katari-no. Toda tja ne gredo z ladjo, kakor se na otok vedno gre, ampak plavajo. Ko pridejo nazaj, je Dori ves bel in Helena tudi.

Ko se iz Žirov, kjer stanujejo najprej, preselijo v Ljubljano, gremo gledat njihovo stanovanje. Anita reče, da gremo v hotel Slon, ker je stanovanje tako velikansko. Sobe so ena za drugo, kopalnice tudi. Imajo dva balkona in imajo tudi dnevno sobo, v njej pa fotelje. Nekaj se jih drži skupaj, dva fotelja sta posebej. Dnevna soba je ogromna in iz kuhinje se vanjo lahko gleda skozi steklo. Za božič imajo jaslice, potok teče zares in zares se vrti tudi mlin.

Na Vojkovi nimamo niti dnevne sobe niti foteljev, zato vedno sedimo za kuhinjsko mizo. Naša miza je posebna. Lahko jo raztegnemo, zato za njo lahko sedi veliko ljudi. Ko mizo raztegnemo, pazim, da si ne priščipnem prstov.

Naša kuhinja je zelo zakajena, ker kadite vsi. Z rokami maham v dim in kašljam, ampak ne pomaga,

cigarete še vedno gorijo. Pod pleteno lučjo prižigate filter 57. V škatli so zložene tako, da je tisto, kar gori, zgoraj. Dada je edina, ki kadi moravo, in cigarete v njeni škatli so zložene obratno kot filter 57.

V naši kuhinji se kava pije ves dan. Oče reče, da Dada ne kuha kave, ampak češpljevo vodo. Pijejo se še slivovka, Union pivo iz rjavih steklenic, na katerih so rdeče nalepke, in vino, gosto kakor kri, ki ga Anita v velikih kantah nosi iz Istre in ki ga v kleti oče pretoči v debele okrogle steklenice, zavite v slamo. Ko se pije vino, se vijolični nazobčani krogi zarivajo v mizo in samo z vimom jih lahko spravimo ven.

V naši kuhinji se dela vse. Vleče se testo za štrudelj, zavija se potica, tolčejo se zrezki, gnete se testo za rezance, jé se. Za mizo se delajo domače naloge, uči se, riše se, pišejo se voščilnice za novo leto, bere se, veliko se bere. V naši kuhinji se včasih tudi kopa in spi. Tam se tudi lika. Preden se srajce zlikajo, jih Dada poškropi z vodo. Volnene puloverje Dada lika čez kuhinjske krpe, ki jih tudi poškropi.

V naši kuhinji se veliko tudi igra. Midva z Rokom se igrava z igračkami, ki jih imava pod oknom v kartonasti škatli od olja Zvezda, vi pa igrate šah, kartate ali pa kockate. Kockate pozno v noč in šahirate tudi, zares, na uro. Vse poka, ko se premikajo šahovske figure, ki jih potem oče podloži z zelenim filcem, ki ostane od stolov. »Da bosta otroka lahko spala,« reče. Zadovoljna si zaradi tega.

Včasih, ko naju z Rokom pošlješ že spat, se splaziva nazaj v predsobo in kukava k vam skozi steklo kuhinjskih vrat. Vaši obrazi se pod medlo lučjo izgublajo

v gostem dimu, midva pa se greva igrice *Ogledalce, ogledalce na steni povej, katera najlepša je v kuhinji tej*. Vedno zmagaš. Pozimi v volnenem črnem puliju in poleti v rožastih oblekah brez rokavov ali pa v rumeni majici, na kateri je narisana črna svetilka. Ponosna sva nate in čisto sva tvoja.

V kuhinji imamo tudi televizijo, ki jo pokrijemo s prtom, ko je ne gledamo. Da prt ne pade na tla, nanj postavimo zeleno uro na kazalce. V kuhinji imamo tudi Iskrin koledar, ki ga prinese Jože iz Iskre. Iz Iskre prinese tudi kuhinjske krpe, ki jih zamenjamo za kuhinjske krpe iz pralnega praška.

Imamo tudi radio, na polici pri oknu je. Poslušamo prvi program ali pa Val 202. Radi imamo *Četrtekov večer priljubljenih pesmi in napevov*, v petek ob osmih pa *Oddajo o morju in pomorščakih*, zato vedno vem, kje so naše ladje.

V nedeljo dopoldne poslušamo *Veseli tobogan*, potem pa *Še pomnite, tovariši*. Pesmi, ki jih poznamo, pojemo naglas in Dada je zelo glasna. *Bilečanko, Na juriš, Hej, brigade in Internacionalo* znamo brez napake.

Za kosilo poslušamo *Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo*. Obljubim ti, da bom enkrat čestitko naročila tudi tebi. »Ko dobim prvo plačo,« ti rečem. Dadi obljubim, da ji bom kupila krzneni plašč iz medvedje kože, ker pravi, da si to želi. Jovanka ga je imela, ko je prišla v Dekorativno za novo leto, in Dadi je bilo to všeč. *Srečno 72*, piše na slikah iz tiste noči.

Spomladi oče v kuhinji včasih prebeli stene, ki so rumene od cigaretnega dima. Dada enkrat pomije tudi ventilator in takrat vidim, da je naš ventilator bel.

V kuhinji imamo tudi shrambo, špajza ji rečemo. V njej se na polici okna z zelenim platnenim rolojem v pisanih steklenih posodicah hladijo pudingi. Največkrat čokolada in vanilja, včasih jagoda. Kadar od potice ostanejo beljaki, Dada naredi snežene kepe. Tudi kepe čakajo na polici.

Pri nas se kuha vsak dan, večkrat na dan. Kuha se veliko, ker se veliko tudi jé. Rada praskam prismojeni krompir, ki se tensta v črni posodi, in jem tople buhteljne, iz katerih se cedi vrela marelična marmelada. Rada jem močnik in rada imam poletja, ko zadiši slivova marmelada, ki jo v ogromni posodi mešamo cel dan. »Da se ne bi prismočila,« reče Dada.

Naša špajza in klet sta polni zalog. Olje Zvezda, moka tip 500, sol, sladkor, kis, krompir, čebula, marmelade, kompoti, jabolka so vedno v njej. Naše zaloge se polnijo iz Javnih skladišč. Dobro smo pripravljene, za vsak primer, ker smo partizani. Dada, Rok in jaz vsaj, zato včasih beremo Dadina ta prava partizanska pisma. Vsakokrat hočem slišati tole:

26. 4. 1944

Draga tov. Mihela!

Z velikim veseljem prejeli tvoje pisemce in se ti lepo zahvaljujemo zanj. Sedaj je tu že lepo, okrog naše

ambulante je vse zeleno. Kukavica se nam je že oglašila. Bolničar drva pridno nosi s košem in mu je pri tem poslu pošteno vroče. Vsake toliko gremo v izvidnico, da pogledamo, če se po dolini ne sprehaja in šopiri kak zelenec. Sicer se imamo kot ponavadi, hodimo pa se vsak dan na sonce gret, če je, če ga pa ni, pa sama veš, kako je hladno. Danes je že tako, zato ti pišem na zapečku. Milan je sedajle zaspal, je imel zjutraj operacijo, mu je Lojze pobiral iz rane koščice. Nace in Korel pa tudi ležita po operaciji na naših pernicah, kjer se tako sladko zaspi. Veš, politično uro imamo vsak dan. Imamo dosti literature, včeraj pa smo dobili tudi sliko od Stalina, Churčila in Rosvelta. Smo jo obesili nad našo posteljo, tako kot Maršala Tita, ki me gleda zdaj, ko ti pišem. Boš videla, ko nas prideš kaj obiskat. Veš, Mihela, po tebi pa nam je vedno dolgčas, ker si nam katero fejest povedala in zapela. Smo pa veseli, da si se dobro pozdravila pri nas in da si jo lahko mahnila nazaj na teren. Obišči nas kaj, ako utegneš in ako boš na našem koncu. Kašo še kuhamo, šparamo pa jo tudi zate, ako boš prišla, ker jo imaš tako rada. Prejmi prav prisrčne pozdrave od nas vseh, prosimo za odgovor,

*Smrt okupatorjem, smrt domačim izdajalcem
belo ... plavim gardistom. Živi naj Slovenija rdeča!*

To pismo mi je všeč, in ko je konec, vedno rečem:
»Tudi jaz bom zdravnica.«

Ker bom zdravnica, vsako jutro operiram jajce na oko. Z nožem režem okrog rumenjaka v beljak, in da

pridem do tumorja, previdno odmaknem mrenico z rumenjaka. Če začne rumenjaki krvaveti, je moj tampon kruh, skorja ali pa sredica. Če se kri ne ustavi, jajce umre, zato te prosim, da bi bil rumenjaki bolj trdi. Včasih posodo potem pokriješ s pokrovko. Ko pride Aco, reče, da ne potrebujemo pokrovke, da potrebujemo samo Dnevnik, če se peče več jajc, pa Nedeljca. Kuhinja potem zadiši po toplem časopisu in jajce skoraj vedno preživi.

In to pismo mi je všeč, ker ko je konec, Dada vedno zaviha rokav, pokaže veliko brazgotino na notranji strani komolca, tam, kjer je koža najbolj mehka, in reče: »Dobro so me porihali v ambulanti, ko so me zadeli. V roko in v rit sem jih fasala, ko smo padli v zasedo. Jaz, Danila Kumar, Jegorov in Kržišnikov Ivan. Z Ivanom sva se rešila, Danilo so pa ubili. In Jegorova tudi. Zlato krono so mu izbili iz ust!«

Zakaj je imel Jegorov v ustih zlato krono, ne vem, in ne vem tudi, zakaj je ni raje nosil na glavi. Čudno mi je tudi, da je bila krona zlata, ker partizani niso bili bogati, ampak Dade tega nočem vprašati, ker hočem, da govori naprej. Hočem, da spet pove, kako se je plazila vsa krvava čez tisti visoki hrib in kako se je potem čez travnik kotalila po bregu navzdol. In nočem, da konča, ker vedno upam, da mi mogoče končno pove, če je tudi ona koga ustrelila. Zdi se mi, da bi bilo najbolje, če bi ustrelila Nemca z zlato krono. Ker potem bi bila tudi Dada bogata. Tako bogata, kot je bil bogat Jegorov.

Roku je najbolj všeč pismo, v katerem pokajo puške: